

Innhold

Forord	5
<i>Kapittel 1</i>	
Tidlig innsats - et pedagogisk spenningsfelt	11
<i>Astrid Unhjem, Rolf B. Fasting og Mirjam Harkestad Olsen</i>	
Innledning.....	11
Føringer for tidlig innsats	12
Et historisk riss.....	14
Tidlig innsats som strategisk prinsipp i opplæringssektoren.....	17
Forebyggende perspektiv.....	17
Tilretteleggende perspektiv.....	19
Kompetansebehov.....	21
Spenninger i debatten om tidlig innsats	22
Tidlig innsats og tilgrensende begreper	23
Tilpasset opplæring	25
Inkludering	26
Oppsummerende diskusjon.....	29
Referanser.....	31
<i>Kapittel 2</i>	
Tidlig innsats og begynneropplæring	37
<i>Astrid Unhjem og Mirjam Harkestad Olsen</i>	
Innledning.....	37
Allmennpedagogiske tiltak.....	39
Overgang fra barnehage til skole	39
Seksårsreformen og lekbasert læring.....	42
Økt lærertetthet og god start	45

INNHold

Individrettede tiltak	48
Effekten av individuelle tiltak	49
Programmer og intervensjoner	50
Oppsummerende diskusjon	52
Referanser	54
<i>Kapittel 3</i>	
Skolelederes ansvar for tidlig innsats som systemisk strategi ...	60
<i>Karoline Knudsen</i>	
Innledning	60
Metode	63
Tidlig innsats i en systemteoretisk tilnærming	64
Skolelederes rolle i det pedagogiske systemarbeidet	66
Samspillet mellom drift og utvikling	66
«Suksessfulle skoleledere»	69
Skolelederes ansvar for tidlig innsats som systemisk strategi	70
Tidlig innsats realisert i skolens felles visjoner, oppgaver og verdier	70
Kontinuerlige lærings- og refleksjonsprosesser for tidlig innsats	72
Tilrettelegging av tidlig innsats i skolens kultur	75
Avslutning	79
Referanser	82
<i>Kapittel 4</i>	
Tidlig innsats som kompetanse- og organisasjonsutvikling	85
<i>Rolf B. Fasting</i>	
Innledning	85
Et utdanningspolitisk prinsipp	86
PP-tjenestens plass i opplæringssektoren	87
Tidlig innsats som forebygging	90
Studiens kontekst og design	94
Tidlig innsats og forebyggende arbeid ved kompetanse- og organisasjonsutvikling	96
Organisatorisk innsatsområde og formål	96
Indikatorer for tidlig innsats og forebygging	98
Tidlig innsats som primærforebygging	100

Tidlig innsats som sekundærforebygging.....	100
Tidlig innsats som tertiærforebygging	101
Diskusjon.....	103
Tidlig innsats som ramme for kvalitetsutvikling og samhandling	106
Referanser.....	107

Kapittel 5

Tidlig innsats for elever med rett til spesialundervisning..... 111

**- i samspill mellom ordinær opplæring, intensiv opplæring og
spesialundervisning**

Sven Nilsen og Camilla Herlofsen

Introduksjon og bakgrunn	111
Kort om metodisk tilnærming	115
Resultater	116
Tidlig innsats ved skolestart og i overgangen mellom barnehage og skole	117
Tidlig innsats gjennom tilrettelegging av den ordinære opplæringen	119
Tidlig og intensiv innsats på småskoletrinnet.....	123
Tidlig innsats gjennom spesialundervisning - tidlig oppdaging og inngripen	125
Oppsummering og drøfting	129
Referanser.....	133

Kapittel 6

Samtaler som tidlig innsats..... 140

På hvilke måter kan samtaler være verktøy i tidlig innsats?

Nils Breilid og Liv M. Lassen

Innledning.....	140
Bakgrunn: begrepsavklaring, styringsverkets rammer og teoretisk forankring.....	141
Teoretisk forankring: samtaler og dialog, møteøyeblikk og bevegelse, vekst og flyt.....	143
Forskningsprosjektene «elevsamtaler» og «foreldresamarbeid i praksis»	145
Funn fra forskningsprosjektet med utgangspunkt i elevsamtaler.....	146

INNHold

Forskningsprosjektet foreldresamarbeid i praksis	149
Sammenligning av funn fra elevsamtaler og konferansetimesamtaler	154
Diskusjon om hva som kan gjøre samtaler til verktøy for tidlig innsats	155
Relasjonsbygging og involvering	156
Å styrke positiv utvikling og vekst umiddelbart	157
Kartlegging og gjensidig forståelse – avdekke behov, ønsker, hindringer og muligheter	158
Å snu en begynnende negativ utvikling	159
Samarbeid og kollektiv flyt	160
Avsluttende kommentarer	161
Referanser	162
Forfatteromtaler	165